

schouwing van *Goddriëning*, zoo als de H. Schrift zelf ons dat geleerd heeft.

3. Mij wachten voor alle menschelijke denkbeelden die niet met de H. Schrift overeenstemmen, en nog veel meer biddend waken voor de miskening dezer hoog heilige leer.

Vr. 35. Kan deze leer ook tot troost voor de geloovigen worden aangewend?

Ant. O ja, in deze leer is veel troost opgesloten:

1. Beseffen wij, dat wij gedoopt worden in den naam des Driëenigen, zoo mogen wij gelooven, dat wij aan Hem toegewijd zijn, namelijk, wanneer wij wandelen waardiglijk onzen doop. Bijgevoeg, dat Hij ook is onze genadige Verbonds God, in wien wij hebben een *Vader* in den Zoon een *Verlosser* en *Broeder*, en in den H. Geest een *Trooster* en *Leidsman*.

2. En bij dit geloof worden wij gezegend in den naam des Driëenigen, 2 Kor. 13: 13.

3. En deze vertroosting is zoo volkomen in leven en sterven, dat hij, die er deel aan heeft, mag zich welgelukzalig achten, boven alle aardisch geluk. ✓

HET VIJFDE HOOFDSTUK

OVER

GODS BESLUITEN.

Vr. 1. Waaruit kunnen wij God nog al meer leeren kennen?

Ant. Uit zijne *werken*.

Vr. 2. Hoe onderscheidt men best de werken Gods?

Ant. In de werken Gods *naar binnen* en *naar buiten*.

Vr. 3. Hoe onderscheidt men de werken Gods *naar binnen*?

Ant. *Tweeledig*:

1. In *wezenlijke*, die den drie personen *gemeen* zijn, als zijnde die daden Gods, waardoor Hij zich zelve kent en bemint.

2. In *persoonlijke*, die aan ieder persoon in het bijzonder eigen zijn, als betreffende de *genenatie* des Zoons en den *uitgang* des H. Geestes.

Vr. 4. Welke zijn de werken Gods *naar buiten*?

Ant. Die ten voorwerp hebben *alles wat als scheppel buiten God zoude bestaan en bestaat*.

En deze zijn ook weer te onderscheiden, in *eeuwige* en *tijdelijke* werken.

Vr. 5. Welke zijn de *eeuwige* werken Gods *naar buiten*?

Ant. Gods *besluiten*, waardoor Hij van eeuwigheid heeft vastgesteld, wat Hij in der tijd zoude uitvoeren.

Vr. 6. Welke zijn de *tijdelijke* werken Gods *naar buiten*?

Ant. De *uitvoering* van Gods besluiten in der tijd; die men ook weer tweemaal kan noemen:

1. Die der *natuur*, als *Schepping* en *Voorzienigheid*.

2. Die der *genade*, zijnde de uitvoering van het werk der verlossing.

Vr. 7. Wat verstaat gij door *Gods besluit*?

Ant. Dat *eenig voornemen Gods*, waardoor Hij vastgesteld heeft, wat Hij in der tijd zoude werken.

Vr. 8. Maakt de H. Schrift ons *zulk een vast bepaald den raad Gods* bekend?

Ant. Ja, zeer duidelijk, Efez. 1: 11, *In Hem, in wien wij ook een erfdeel genorden zijn, wij die te voren verordeneerd waren naar het voornemen desgenen, die ALLE DINGEN werkt NAAR DEN RAAD VAN ZIJNEN WIL.*

Vr. 9. Zijn er ook in eenen eigenlijken zin *verschiedene besluiten* Gods?

Ant. Geenszins; want dit zoude strijden tegen Gods *eenvoudigheid en onveranderlijkheid*. God heeft *alles door éene eenvoudige daad* besloten; hoewel wij, naar de manier van onze bevatting, die besluiten *verschieden* beschouwen, in opzicht, namelijk tot de *verschiedene voorwerpen*. Men zou dus met een kunstwoord kunnen zeggen: Niet *subjectief*, maar wel *objectief* *verschieden*.

Vr. 10. Welke *eigenschappen* kan men aan de *besluiten* Gods toekennen?

Ant. *Eenvoudigheid, vrijheid, wijsheid, onafhankelijkheid en algemeenheid*.

Vr. 11. Bewijs de *eenvoudigheid*?

Ant. 1 Kor. 2: 7, *Wij spreken de wijsheid Gods, bestaande in verborgenheid, die bedekt was, welke God te voren verordend heeft tot heilighheid van ons, eer de wereld was*. Hand. 15: 18, *Gode zijn al zijne werken van eeuwigheid bekend*. Welke bekendheid alleen grond heeft in zijn besluit.

Vr. 12. Bewijs ook de *vrijheid* van Gods besluit?

Ant. Rom. 9: 20, 21, *Maar toch, o mensch! wie zijt gij, die tegen God antwoort? Zal ook het maaksel tot dengenen, die het gemaakt heeft, zeggen: waarom hebt gij mij alzoo gemaakt? Of heeft de pottelbakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken het ene een vat ter eere, en het andere ter on-eere?*

Vr. 13. Waarin bestaat de *wijsheid* van Gods besluit?

Ant. Zekerlijk hierin, dat God, die de *volmaakte wijsheid* zelve is, zich in zijn besluit een *volmaakt goed* ende heeft voorgesteld, en dat Hij met *diezelfde wijsheid* *bekwame wegen* en *middelen* heeft verkoren, om dat einde te bereiken.

Vr. 14. Spreekt de H. Schrift ook van *deze goddelijke wijsheid* in zijne besluiten?

Ant. Ja, en wel met *bewondering* en *aanbidding* tevens, Rom. 11: 33, 34, *O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods! hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen en onaspreeklijk zijne wegen! Want wie heeft den zin des Heeren gekend? Of wie is zijne raadsman geweest?*

Vr. 15. Leert de H. Schrift ook dat Gods besluit geheel *onafhankelijk* is genomen?

Ant. Ja, zij schrijft Gods besluit geheel toe aan *zijne vrijmachtig welbehagen*. Zie hoe de Heere Jezus dit ekent, Matt. 11: 26, *Ja, Vader! want alzo is gemest het welbehagen voor U*.

Vr. 16. Ook dat het *onveranderlijk* is?

Ant. Ja uitdrukkelijk, Ps. 33: 11, *De raad des Heeren bestaat in eeuwigheid, de gedachten zijns harten van geslacht tot geslacht*. En, wanneer wij ook maar een weinig gezond redeneeren, dan zullen wij tenstond verstaan, dat *verandering* in Gods besluit in strijd is met Gods *volmachtigheid*, dit te willen denken zoude dus ongerijmd zijn; weshalve wij met geloovigen eebied hooren naar het woord des Heeren, Jes. 14: 27, *Want de Heere der Heerscharen heeft het in zijnen raad besloten, wie zal het dan breken? en zijne hand is uitgestrekt, wie zal ze dan heeren?*

Vr. 17. Is Gods besluit ook *algemeen* uitgestrekt tot alle bijzonderheden?

Ant. Dit leert ons de Bijbel duidelijk, Efez. 1: 11, *... Die ALLE DINGEN werkt naar den raad van zijnen wil*.

Vr. 18. Zou de tijd van 's menschen leven ook bij God bepaald zijn?

Ant. Ja, *zijn leven*, en ook *zijne lotgevallen* zijn bij God bepaald, Job 14: 5, *Demijl zijne dagen bestemd*.

zijn, het getal zijner maanden bij U is, en Gij zijne bepalingen gemaakt hebt, die hij niet overgaan zal. Hand. 17, 26, *Bescheiden hebbende de tijden te voren verordend, en de bepalingen van hunne woning.* V

Vr. 19. Maar zoude het geloof aan zulk een *algemeen onveranderlijk* besluit Gods, het gebruik van middelen niet *vruchteloos*,—en het hart des menschen niet *zorgeloos*, of *moedeloos* maken?

Ant. In geen opzicht, anders dan bij misbruik; want gelijk God de *wikomst* der zaken heeft bestoet, zoo heeft Hij ook de *middelen* bepaald, door welke hij die uitkomst wil doen plaats vinden. Zie dit klaar in het geeral met den Koning Fiskia: God had bestoet nog vijftien jaren tot zijnen leeftijd toe te doen, en tevens bepaald, dat een *klomp* *eygen* zon dienen tot genezing zijner krankheid, Jes. 38. En hoe treffend heeft de apostel Paulus deze *beide* *zaken* erkend, en in het oog gehouden bij de schipbreuk, die hij moest ondergaan, namelijk: *Gods vast besluit* aangaande hunne behoudenis, hetwelk *hem* was geopenbaard, en het *gebruik van middelen*, wanneer hij vordert dat de matrozen in het schip moeten blijven, want die moesten, volgens Gods wil, medeverken tot bereiking van die uitkomst, n.l. hunne behoudenis, Hand. 27.

Vr. 20. Heeft God ook een besluit genomen over den *eenwigen staat* der redelijke schepselen?

Ant. Ja, ook dit is in de H. Schrift *zoo duidelijk* geleerd, dat geen mensch het kan loochenen, zoo lang hij de H. Schrift eerbiedigt als *goddelijke* openbaring, zoo als wij nu verder zullen aantoonen.

Vr. 21. Wat naam draagt, in de godgeleerde onderwijzing, dit besluit?

Ant. *Prædestinatie*, of *Vooreverordineering*.

Vr. 22. Geef ons eene *korte*, doch zoo veel mogelijk, *eene volledige* beschrijving van de *Prædestinatie*, of *Vooreverordineering*?

Ant. Het is: *Gods eenwige en onveranderlijk besluit, wie van de redelijke schepselen eenwig gelukkig, en wie eenwig ongelukkig zullen zijn; alsmede, welke middelen tot het een en ander einde dienen moeten.*

Vr. 23. *Hoe vele soorten* van redelijke schepselen zijn ons uit Gods woord bekend?

Ant. Twee soorten: *Engelen* en *menschen*.

Vr. 24. Leest men in de H. Schrift ook van eene *vooreverordineering* omtrent de *engelen*?

Ant. Ja; van *uiterkorene engelen*, 1 Tim. 5, 21: *Ik betuyg voor God, en den Heere Jezus Christus, en de uitverhorene engelen.*

En van *verworpenen engelen*, in den brief van Judas, vs. 6, *En de engelen die hun beynsel niet bewaard hebben, maar hunne eigene woonsteden verlaten hebben, heeft Hij tot het oordeel des grooten dags met eenwige banden onder de duisternis bewaard.*

Vr. 25. Is de H. Schrift ook duidelijk over de *vooreverordineering* omtrent den *mensch*?

Ant. Even zoo duidelijk, en veel uitgebreider, voor ons menschen ook meer belangrijk, om hiervan goed onderricht te zijn; zie uit vele plaatsen, 1 Thess. 5: 9, *Want God heeft ons niet gesteld tot toorn, maar tot verrijking der zaligheid, door onzen Heere Jezus Christus.* En zeer klaar, Rom. 9: 22, 23, *En, of God, wilende zijnen toorn bewijzen, en zijne macht bekend maken, met vele langmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verdoef toeberoid; en opdat Hij zou bekend maken den rijkdom zijner heerlijkheid over de vaten der barmhertigheid, die Hij te voren bereid heeft tot heerlijkheid.*

Vr. 26. Hoe komt het menschedom in de H. Schrift voor, als *voortwerp* der *vooreverordineering*?

Ant. Alle menschen *in een en denzelfden staat*, volgens Rom. 9: 21, *Of heeft de pottbakker geen macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken het eene een vat ter eere en het andere een vat ter oneere?*

Vr. 27. Kan men de *Prædestinatie* of *Vooreverordineering* ook in onderscheidene deelen behandelen?

Ant. Ja, in twee deelen, namelijk: In *Verkiezing* en *Verwerping*.

Vr. 28. Hoe beschrijft gij de *Verkiezing*.

Ant. Zij is dat *onveranderlijk raadsbesluit* Gods, waarbij Hij van *eenwigheid* besloten heeft sommige men-

sehen door het geloof in Christus zalig te maken. Efez. 1: 4, *Gelijc Hij ons uitverkooren heeft in Hem vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onbespelijk zijn voor Hem in de heile.*

Vr. 29. Zou God bij de verkiezing ook de goede hoedanigheden van de menschen in aanmerking genomen hebben, b.v. geloof en heile?

Ant. Geenszins; de verkiezing is eene daad van Gods vrijmachtigen wil, geheel onafhankelijk.

Vr. 30. Bewijs vorenstaand antwoord met de H. Schrift?

Ant. 1. De H. Schrift ontkent dat duidelijk, dat God op een voorgezien geloof en goede werken zijne verkiezing zoude gegrond hebben, Rom. 9: 11, *Want als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vastbleef, niet uit de werken, maar uit den roepende.*

2. God heeft in de verkiezing gehandeld als *Vrijmachtig Opperreger*; en deswege wordt door Paulus hierop toegepast de gelijkenis van eenen potebaker omtrent het leem, Rom. 9: 21.

3. Volgens diezelde Schrift zijn de uitverkorenen bij de verkiezing aangemerkt in een en denzelfden staat, zijnde even als al de anderen, van nature hinderen des toorns, Efez. 2: 3; Rom. 9: 21, *Of heeft de potebaker geene macht over het leem, om uit denzelfden klomp te maken het eene een vat ter eere en het andere een vat ter oneere?*

4. Het geloof en de goede werken komen in de Schrift voor als vruchtgevolgen van de verkiezing:

a) Zie van het geloof, Hand. 13: 48, *En er geloofden zoovelen, als er geordineerd waren tot het eenwige leven.*

b) Van de goede werken, Rom. 8: 29, *Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordeneerd, den beelde zijns Zoons gelijkevormig te zijn; Efez. 1: 4, Gelijc Hij ons uitverkooren heeft in hem vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onbespelijk zijn voor Hem in de heile.*

5. Dus besluiten wij met den Apostel, Rom. 9: 16, *Zoo is het dan niet desgenen, die wil, noch desgenen, die loopt, maar des ontfermenden Gods.*

Vr. 31. Hoe komt, volgens de H. Schrift, de Zone Gods in de verkiezing voor?

Ant. Als de uitverheende oorzaak, Efez. 1: 4, *Gelijc Hij ons uitverkooren heeft in hem vóór de grondlegging der wereld; Joh. 3: 16, Wat' alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in hem geloof, niet verderve, maar het eenwige leven hebbe.*

Vr. 32. Kan Gods voornemen in de verkiezing ook weer veranderen omtrent de uitverkorenen?

Ant. Neen, dat is even zoo onveranderlijk als God zelf, Rom. 9: 11, zegt Paulus: *Opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleef.* En, Hooftst. 8: 29, 30, verbindt hij als in een keten de eenwige gelukzaligheid aan de verkiezing, als hij zegt: *Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren*

geordeneerd, den beelde zijns Zoons gelijkevormig te zijn, opdat hij de eerstgeborene zij onder vele broederen. En die Hij te voren verordeneerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt. Welk verband ook door godgeleerden wel eens genoemd wordt: *De gouden keten der zaligheid*, wegens deszelfs heerlijk verband en zekere vastigheid.

Vr. 33. Gaat de verkiezing ook over zeker bepaalde personen?

Ant. Ongetwijfeld; want het is eene verkiezing van personen en niet van hoedanigheden; hetwelk de H. Schrift ook duidelijk te kennen geeft, door bij gelijkenis te zeggen, dat hunne namen in de hemelen opgeschreven zijn, Luk. 10: 20,.... *Maar verblijdt u veelmeer, dat uwe namen geschreven zijn in de hemelen; Filip. 4: 3 zegt Paulus ook van zijne getrouwe mede-arbeiders: Welken namen zijn in het boek des levens.* En Rom. 9: 13 strekt ook in dit opzicht tot een duidelijk bewijs van de

persoonlijke verkiesing, als hij herinnert aan de woorden Gods uit Mal. 1: 2, *Jahob heb Ik lief gehad, en Ezaü heb Ik gehaat.*

Vr. 34. Kan een geloovige wel in dit leven verzekerd zijn van zijne verkiesing?

Ant. O ja. En Petrus vermaant zelfs de geloovigen, om zich hiervan steeds meer te verzekeren, 2 Petr. 1: 10, *Daarom, broeders! bevestig u te meer, om uwe roeping en verkiesing vast te maken.*

Vr. 35. Hoe wordt hij daarvan verzekerd?

Ant. Behelve het getuigenis van Gods Geest in hun hart, dat zij kinderen Gods zijn, volgens Rom. 8: 16, kunnen zij uit de vruchtevolgen zichzelf den des te meer verzekeren, namelijk uit hun oprecht geloof en ongewensde godzaligheid, volgens 2 Thess. 2: 13, *Wij zijn schuldig altijd God te danken over u, broeders! die van den Heere bemind zijt, dat u God van den beginne verhooren heeft tot zaligheid, in heiligmaking des Geestes en geloof der waarheid.*

Vr. 36. Wat is het einde of oogmerk der verkiesing?

Ant. Het hoogste einde is Gods eer, door betooning zijner barmhertigheid; en het ondergeschikte einde de zaligheid der uitverkorenen, Rom. 9: 23, *Omdat Hij zou bekend maken den rijkdom zijner heerlijkheid over de vaten der barmhertigheid, die Hij te roven bereid heeft tot heerlijkheid.*

Vr. 37. Hoe beschrijft gij de verworping?

Ant. De verworping is dat ander deel der voorverordineering, waardoor vastgesteld is in het besluit Gods, wie der redelijke schepselen, door hunne eigene schuld, voor eeuwig zullen verloren gaan. Van welk gedeelte der voorverordineering de H. Schrift aldus spreekt: *Tot vaten des toorns ten verderve toebereid*, Rom. 9: 22. *Gezet tot ongehoorzaamheid*, 1 Petr. 2: 8. *Te roven opgeschreeven tot ditzelfde oordeel*, Jud. vs. 4.

Vr. 38. Waarom heeft God den eenen verworpen, terwijl Hij den andere verkoort?

Ant. Omdat het alzod zijn vrijmachtig welbehagen was, Rom. 9: 18, *Zoo ontfermt Hij zich dan, diens Hij wil, en verhardt, dien Hij wil.*

Vr. 39. Is des menschen voorgelend ongeloof en onbekeerlijkheid de grond der verworping?

Ant. Geenszins; het ongeloof en de onbekeerlijkheid zijn wel de grond, waarop de veroordeeling wordt uitgesproken, Joh. 3: 36, *Maar die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.* Maar wij kunnen die niet stellen als de bewegende oorzaak bij God tot de verworping, naardien dat besluit alleen gegrond is in Gods gewig vrijmachtig welbehagen, gelijk zoo even is aangetoond. De volharding in het ongeloof en in de onbekeerlijkheid komen in de H. Schrift veleer voor als gevolgen van de verworping, Joh. 10: 26, *Maar gijlieden geloof niet, want gij zijt niet van mijne schepsen, gelijk ik u gezegd heb*; 1 Petr. 2: 8, *Dengenen namelijk, die zich aan het woord stooten, ongehoorzaam zijnde, waartoe zij ook gezet zijn.*

Vr. 40. Hoe komt dan, naar onze bevattin, het ongeloof en de onbekeerlijkheid in de verworping voor?

Ant. Als middelen, waardoor God zijn oordeel uitvoert en zijn einde (of oogmerk) bereikt, zijnde: *De openbaring van zijne rechtvaardige en heerlijke macht.* En alles staat hiermede, naar het eeuwig Godsplan, in het nauwste verband, als: De val, ongeloof, onbekeerlijkheid en de volharding daarin, Rom. 9: 17, *Want de Schrift zegt tot Pharaö: Tot ditzelve heb Ik u verwekt, opdat Ik in u mijne kracht bewijzen zou, en opdat mijn naam verhoord worde op de gansche aarde.*

Vr. 41. Gaat de verworping ook over zeker bepaalde personen, bij God van eeuwigheid bekend?

Ant. Ungetwijfeld; en ten bewijze hiervan kan geschildt dienen, dat zelfs Ezaü met name genoemd wordt, Rom. 9: 13, als God zegt: *Ezaü heb Ik gehaat*; hetwelk wel is eene zonderlinge openbaring, maar van het enkele, dat gelijk staat met zijn geheel, kan men ook tot het algemeene besluiten?

Vr. 42. Wantoe heeft God de verworpenen verordineerd?

Ant. Tot het eeuwige verderf; in dien zin spreekt

Paulus, Rom. 9: 22, van *Vaten des toorns tot het verderf toebereid*.

Vr. 43. Heet God ook bepaald de *middeelen*, die den zondaar tot het verderf voeren?

Ant. O ja, die zijn mede in dat eeuwige besluit begrepen, en de H. Schrift geeft hiervan een klaar getuigenis:

1. Van Gods zijde eene *rechtvaardige verlatting en overgave tot verharding*, Rom. 9: 18, *Zoo ontfermt Hij zich dan, diens Hij wil, en verhardt, dien Hij wil*.

2. Van de zijde des zondaars eene *vrijwillige onbeheerlijkheid*, Joh. 12: 39, 40, *Daarom konden zij niet gelooven, dewijl Jesaja wederom gezegd heeft: Hij heeft hunne oogen verblind en hun hart verhardt; opdat zij niet de oogen niet zien, en niet het hart niet verstaan, en zij bekeerd worden, en Ik hen geneze*.

Vr. 44. Kan iemand wel te roren weten, of hij verwoopen is?

Ant. Neen, want hij kan in Gods verborgten raad niet inzien, en, ofschoon hij ook een groot en reeds oud zondaar ware, mag hij daar bij niet denken, dat hij verwoopen is, naardien God aan de grootste der zondaren zijne genade wil schenken, en zelfs nog wel in den laatsten tijd zijns levens, zie de gelijkenis Matt. 20: 1—7.

Vr. 45. Wordt de toestand van eenige menschen, in de ongelooftigheid en zonde, soms evenwel niet zeer bekenkelijk?

Ant. O ja, namelijk van zulken, die zich, de genade en langmoedigheid Gods misbruikende, altoos vrijer in de zonde toegeven, Jud. vs. 4, *Want er zijn sommige menschen ingeslopen, die eertijds tot dizelve oordeel te voren opgeschreeven zijn, goddeloozen, die de genade onzes Gods veranderen in onachtigheid*. Welke voorbeelden elk tot omzichtigheid moeten stemmen en opwekken tot waken en bidden.

Vr. 46. Handelt God in de verwerping niet onrechtvaardig?

Ant. Neen, geenszins, Job 34: 10, ... *Verre zij God van goddeloosheid en de Almachtige van onrecht!* Tevens kan men opmerken:

1. God oefent in den zondaar te verwerpen maar uit

zijn recht en zijne macht, waardoor Hij allen had kunnen verwerpen.

2. En als Rechter verdoemt God niemand, dan om zijne zonde. Dus zeggen wij met Paulus, Rom. 9: 14, *Wat zullen wij dan zeggen? Is er onrechtvaardigheid bij God? dat zij terre!*

Vr. 47. Hoe kunnen wij verder Gode betamelijk over deze oppermachtige en rechtvaardige daad Gods rede-neenen?

Ant. Aldus:

1. Dat God alles werkt naar den raad van zijnen wil, Ezer. 1: 11.

2. Dat Hij volgens zijn eeuwige welbelagen sommigen laat liggen in hunnen verdorven toestand en hun de genade der bekeering rechtvaardig onthoudt, Matt. 11: 26, *Ja, Vader! want alzoo is geweest het welbelagen voor U*.

3. Dat bij deze onthouding van die genade tot bekeering, de zondaar geheel onmachtig is en blijft, om te gelooven en zich te bekeeren. Joh. 15: 5, zegt de Heere Jezus: *Zonder mij kunt gij niets doen*. Hetwelk wel is gezegd tot eene drangreden om in Hem te blijven, maar ook in dezen zoo zeer waar is.

4. Dat de zondaar, blijvende in zijnen onbekeerden staat, rechtvaardig zal verdoemd worden, Joh. 3: 36, ... *Die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem*.

Vr. 48. Maakt deze leer van de Voorverordineering den mensch niet zorgeloos, zoo lang hij onbekeerd is, door daaruit te denken, dat het dan even veel is, of hij wel dan kwalijk leeft, dewijl het toch niet hem zal gaan, zoo als de Voorverordineering het bepaald heeft?

Ant. Zoo mag de mensch niet denken en redeneeren. Hij heeft maar te gelooven, dat hij verloren is, en tevens te gelooven, dat hij, volgens Gods getuigenis, uit genade kan behouden worden door Jezus Christus, tot wien hij zijne toevlucht moet nemen, Deut. 29: 29, *De verborgene dingen zijn voor den Heere, onzen God; maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen, tot in eenigheid, om te doen al de woorden dezer wet*.

Vr. 49. Ik wil dan liever nedeig vragen: Hoe kan

God zich nog, behoudens zijne rechtvaardigheid, jegens zondaren betoonen als een gaarne vergevend God?

Ant. Door de tusſchenkomst van zijn *eigen Zoon*, die van eeuwigheid als borg is *voorgekend* en *zichzelen vrijwillig* daartoe heeft verbonden. Welke overeenkomst tusſchen Vader en Zoon door sommige godgeleerden wel genoemd wordt: *Raad des Vredes*, of ook wel: *Verbond der Verlossing*.

Vr. 50. Zijn er plaatsen in de H. Schrift, die ons, naar onze bevatting, mogen doen denken aan zulk eene *overeenkomst* tusſchen den Vader en den Zoon, Gode betamelijk gedacht?

Ant. Ja, men kan daartoe plaatsen noemen, die ons *dien overeenstemmenden* wille Gods des Vaders en des Zoons verklaren, als eene *openbaring* betreffende onze verlossing. Uit sommige der zulken brengen wij maar deze navolgende bij tot een bewijs voor deze opvatting:

1. Ps. 2: 7, 8, *Ik zal van het bestant verhalen: de Heere heeft tot mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd. Eische van mij, en Ik zal de Heidenen geven tot uw erfdeel en de einden der aarde tot uwe bezitting.*

3. Luk. 22: 29, *En Ik verordineer u het koninkrijk, gelijkertijds mijn Vader mij dat verordineerd heeft.*

3. Ps. 110: 4, *De Heere heeft gezwoeren, en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt Priester in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizedek* Vergeliken met Hebr. 7: 21.

4. Joh. 6: 39, *En dit is de wil des Vaders, die mij gezonden heeft, dat al wat Hij mij gegeven heeft, ik daaruit niet verlieze, maar hetzelfde opwekke ten uitersien dage.* Vergelijk hiernede de voorzegging, Ps. 40: 8, 9.

BETRACHTING.

Vr. 51. *Hoe* moeten wij ons gedragen bij de erken-
tenis van Gods eeuwigen wil?

Ant. 1. Ons nederig onderwerpen, met aanbidding, aan alles wat God over ons besloten heeft, om altoos van harte te zeggen met de derde bede van het gebed, dat de

Heere zelf ons geleerd heeft, en met de geloovigen, Hand. 25: 14, *De wil des Heeren geschiede!*

2. God roemen en prijzen, die ons uit genade verkoren heeft tot zaligheid, n.l. als wij geloovigen zijn, daar wij onszelven niet hadden kunnen onderscheiden, opdat het bij ons altoos zij, die *roemt, roeme in den Heere!* 1 Kor. 1: 31.

3. Ons door goede werken benaarstigen, om onszelven altijd meer van *onze roeping en verkiezing verzekerd te houden*, 2 Petr. 1: 10.

4. En zien wij, dat Christus zich al van eeuwigheid voor ons als Borg gesteld heeft, dan bekant het ons ook onze liefde voor Hem in alles te betoonen. En aldus mogen zeker *allen die op Hem vertrouwen welgelukzalig genoemd worden*, Ps. 2: 12.

UITGEVERE

Ten andere, behalve het hebben van zulk een heerlijk Hoofd, mogen zij ook vertrouwen hiernaans met Heer overwint, Ik zal hem geene niet mij te zitten in mijnen troon, gelijk als Ik overwonnen heb, en ben gezeten met mijnen Vader in zijnen troon.

Vr. 33. Welke is de vierde of laatste trap van Christus verhooging?

Ant. Zijne wederkomst ten oordeel.

Nota — Doch de behandeling hiervan stel ik uit tot het laatste Hoofdstuk.

BETRACHTING.

Vr. 34. Hoewel de nuttigheden van Christus verhooging bij de beschouwing van elken trap reeds zijn aangeleerd, vraag ik toch nog ten slotte: Wat zoudt gij ter betrachting van dit Hoofdstuk in het algemeen opmerken?

Ant. Hierop dient het antwoord tweeledig te zijn:

1. Tegenover degenen die de wonderbare opstanding en hennetvaart onzes Heeren loochenen, die waartheid volgens de H. Schrift niet alleen gelooven maar verdedigen, om de tegensprekers te wederleggen. Dit acht ik van Christen maak, 1 Kor. 15: 11—18.

2. Leven in geloof en hoop als met Christus opgestaan, Rom. 6: 4; 2 Kor. 5: 15, en met onzen wandel toonen, dat ons burgerschap in de hemelen is, Filipp. 3: 20; Kol. 3: 1, 2. ✓

HET TWINTIGSTE HOOFDSTUK

OVER

HET GENADE VERBOND.

Vr. 1. Gezien hebbende hoe God uit vrije ontferming eenen Zoenborg en Middelaar voor den verloren zondaar heeft geschonken, en dat wel—zijn eigen, eeniggeboren Zoon,—hoe krijgt de zondaar nu deel aan dezen Heiland?

Ant. Ook door de genade bedeeft van God zelve verordend en geschonken, dikwerf in de H. Schrift genoemd Godsverbond, een enkele maal ook Testament, en naardien het is eene genade bedeeft Gods, zoo hebben de godgeleerden ze doorgaans genoemd: Genade verbond. Elke zondaar nu die in dit verbond overgaat, wordt een deelgenoot van dezen Zoenborg en Middelaar en van al zijne heilweldaden.

Vr. 2. Geef eens eene korte beschrijving van dat genade verbond?

Ant. Het is eenvoudig, onder de benoeming van Verbond of Testament: De zekere betuiging van Gods genade voor allen die gelooven, neergelegd in het Evangelie der genade, gepard met eene even zekere bedeefting voor allen die niet gelooven, Joh. 3: 36, Die in den Zoon geloof, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

Vr. 3. Wat dunkt u van de bewoording: Verbond en Testament?

Ant. Zij moeten niet eigenlijch opgevat worden, maar gelijk het met vele andere woorden in de H. Schrift het geval is, de goddelijke zaak is in menscheijke taal

voorgedragen, en neemt dan ook beelden uit het menschelijk leven, om, wegens enige overeenkomst, ons de geestelijke zaken des te beter te verstaan te geven, zoo als de Heere Jezus zelf zich laat hooren, Joh. 3: 12; waar men door die "aardsche dingen" ook moet verstaan: *aardsche zinnbeelden*.

Vr. 4. Vindt gij dan in de bewoording, *Verbond*, eene gepaste overeenkomst met de zaak?

Ant. O ja, niet alleen eene gepaste, maar zelfs *heerlijke*. Wij mogen de nederbuigende goedheid Gods wel danken, dat Hij zich zoo in menschelijke taal en zinnebeelden heeft uitgedrukt, om de geestelijke zaken ons beter te doen verstaan.

Vr. 5. Welke heerlijke overeenkomst merkt gij dan op in dit woord voor de zaak?

Ant. Wel in verscheidene opzichten:

1. Het groote denkbeeld van *viendschap*, die de grond van een verbond uitmaakt en ook het voornaamste oogmerk daarvan is, waarom men een verbond met elkander maakt. Zie hoe de Heere zelf ons dit denkbeeld van viendschap wil te verstaan geven met die bewoording, Ezech. 16: 8, *Als Ik nu bij u voorbijging, zag Ik u, en ziet, uw tijd was de tijd der minnen, zoo breide Ik mijnen vleugel over u uit, en dekte uwe naaktheid; ja Ik zwoer u, en kwam met u in een verbond, spreekt de Heere Heere, en gij merkt de mijne*.

En welk een groote en heerlijke gedachte is deze: Met den Allerhoogste in verbondsviendschap te mogen treden, vooral voor den *armen, strafschtuldigen zondaar*!

2. Geeft die bewoording het denkbeeld van *vastigheid* tot verzekering van die viendschap; immers, om zich beter daarvan te verzekeren maakt men een verbond; en laat ons opmerken hoe de Heere zelf ook ons dat denkbeeld van *vastigheid* aan de hand geeft, Jes. 54: 10, *Want bergen zullen wijken en heuvelen mankelen; maar mijne goedertierenheid zal van u niet wijken; en het verbond mijns vredes zal niet mankelen, zegt de Heere uw Ontfermer*.

En deze *vastigheid* is *onmankelbaar*, naardien de getrouwe Verbonds-God *onmankelbaar* is in zijne hefte en

genade, zoo als Hij zelf zegt, Mal. 3: 6, *Want Ik de Heere word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jakobs, niet verterd*. En deze *vastigheid* is den bondgenooten zelfs een waarborg, dat hunne ontrouw Gods getrouwheid niet zal te niet maken, 2 Tim. 2: 13, *Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw; Hij komt zichzeven niet verloochenen*. Ja, wat meer zegt: *Zij worden in de kracht Gods bewaard door het geloof; tot de zaligheid die bereid is om geopenbaard te worden in den laatste tijd*. 1 Petr. 1: 5.

3. Zijn er, bij zinspeling, nog meer zaken in opzicht tot een verbond op te merken:

a) Hier zijn ook twee partijen, God en de zondaar.

b) Wederzijdsche voorwaarden, God belooft te zullen zijn een God *van alle genade*, voor tijd en eeuwigheid. *Dit is de aanbieding*. Neemt de zondaar deze gunstige voorwaarde aan door het geloof, dan verbindt deze zich ook vrijwillig om geheel des Heeren te zijn. Hetwelk ook is *de eisch van het Genadeverbond*. Zie dit heerlijk uitgedrukt bij Jer. 31: 33; Ezech. 36: 26—28; geheel overeenkomstig *die twee deelen in alle verbonden*, waarvan ons doopformulier spreekt. Zie ook Gen. 17: 1, *Ik ben God de Almachtige! wandel voor mijn aangezicht en wees oprecht*.

c) Aan dit verbond zijn ook teekenen en zegelen gehecht, naar de onderscheidene bedeeijing van hetzelfde, n.l. onder het O. Testament voornamelijk *besnijdenis* en *pascha*, onder het N. Testament *doop* en *avondmaal*.

Vr. 6. Vindt gij in het woord *Testament* ook eene gepaste voorstelling van deze genade bedeeijing?

Ant. Ja, dit kunnen wij zien in Hebr. 9: 15—17, waar Christus beschouwd wordt als de *Testamentmaker*, die de erfenis beschikt heeft en door zijnen dood verkrijgbaar gesteld. Dus is de overeenkomst:

1. Christus de *Testamentmaker*, die al zijne schatten en weldaden bestemd heeft voor zijn volk, Luk. 22: 29, *En Ik verordeneer u het Koninkrijk, gelijkenwijls mijn Vader mij dat verordineerd heeft*.

2. De geloovigen zijn de erfgenamen, Rom. 8 : 17, *En indien wij kinderen zijn, zoo zijn wij ook erfgenamen, erfgenamen Gods, en mede erfgenamen van Christus.*

Vr. 7. Gij zeidet in uwe beschrijving van dit verbond, of Testament „*Nietgeleegd in het Evangelie der genade.*” Wat wildet gij daarmee zeggen?

Ant. Dat n.l. de beschrijving, en bekendstelling van dit Genadeverbond te vinden is in dat Evangelie, hetwelk is de betuiging van Gods genade als in een Testament, ja dat Evangelie is het Testament zelf, in hetwelk al die heilweldaden beschreven zijn, en verzekerd worden; in hetwelk tevens ook de erfgenamen duidelijk worden aangewezen, waarbij die ook zichzelf onbedriegelijk kunnen verzekerd houden, zie slechts hieover Joh. 3 : 16, *Want alsoo lief heeft God de wereld geliefd, dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem geloof, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe ; 1 : 12, Maar zoo vielen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht (d. i. recht) gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in zijnen naam gelooven ; 3 : 36, Die in den Zoon geloof, die heeft het eeuwige leven.* Ziedaar de weldaad: *Christus met al zijn heil.* Zie ook het onbedriegelijk kenteeken der erfgenamen : *Het geloof.*

Vr. 8. Is het Evangelie ook ergens bepaald in den Bijbel beschreven?

Ant. Neen niet zoo bepaald in een enkel boek, maar door geheel den Bijbel heen openbaart zich dat dierbaar Evangelie; want elke openbaring der genade, elke betuiging desangaaude door den H. Geest — dat is Evangelie. En de eerste plaats hiervan kan men vinden Gen. 3 : 15.

Vr. 9. Maar leest men in den Bijbel niet van verscheidene verbonden, als b.v. met Noach, Abraham, Israël en David?

Ant. Ja wel, maar altoos bleef het in betrekking tot het eenmaal in het Paradijs geopenbaarde Genade verbond, alleen dit zij opgemerkt, dat het in *verscheidene tijden op verschillende manieren* is geopenbaard, en alzoo eigenlijk is eene *verdure openbaring* van hetzelfde Ver-

bond. En in dat opzicht komen er dan ook verscheidene *hooftpersonen* voor, aan wie ook nog wel *bijzondere beloften* geschonken werden, zoo als vooral aan Abraham, Jakob en David. Maar dit behoort meer tot de beschouwing van de verscheidene bedeeing des Genadeverbonds, waarover wij in het laatste Hoofdstuk denken te handelen.

Vr. 10. Maar veroorloof mij ééne bedenking te maken: Bij vele oude go^{te}geleerden vind ik in de beschrijving van het Genadeverbond als tweede partij genoemd: *de uitverkorene zondaar*, dit vind ik niet bij u, maar wel: *geloovige*, verschilt gij dan hiervan van die oude godgeleerden?

Ant. Niet in het wezen der zaak, maar slechts in de manier van voordracht. Ik houd mij meer aan de eenvoudige voordracht der H. Schrift, die aan geene anderen de genade verzekert dan aan de *geloovigen*. En die geloovigen zijn de uitverkorenen Gods, zie Rom. 8 : 28-30, en niet verkoren omdat zij zonden gelooven, maar opdat zij zonden gelooven, Efz. 1 : 4; Tit. 3 : 5. Maar deze beschouwing behoort tot het Hoofdstuk dat handelt van de Praeëstinate, waar wij dat ook gedaan hebben. Trouwens, de uitverkorenen worden in der tijd ook maar alleen onderkend van de anderen door het geloof, ik zeg: maar alleen *onderkend door het geloof*; want vóór dat zijn zij even als alle anderen, *kinderen des toorns van nature*, Efz. 2 : 3; *Hateijh zijnde en malhander hatende*, Tit. 3 : 3.

Vr. 11. Waarvoor wordt de uitverkorene zondaar dan een bondgenoot van God en Christus?

Ant. Enkel door het geloof, zoo als uit de reeds bijgebrachte Bijbelplaatsen duidelijk blijkt.

Vr. 12. Moet men dan geloof en bekeering aanmerken als *voorraanden*, die de zondaar moet vervullen?

Ant. In het Genadeverbond is eigenlijk geene spraak van *eigenijh gezegde voorraanden*, maar geloof en bekeering worden in de H. Schrift altoos gesteld als voorraanden van de hoop op het eeuwige leven, en die zijn het in dezen zin ook zeker, waardoor de zondaar het eigendom van God in Christus wordt en zich aan zijnen dienst

verbindt. Dus komen *geloof* en *bekeering* eigenlijk meer voor als *middelen* door welke wij die genadige betrekking deelachtig worden, die trouwens ook nog van God zelve geschonken worden. Hier is dus alles *genade, genade!* Maar toch *zonder geloof* en *bekeering*, ook *geen genade!*

(Alzoo is het, gelijk geleerden wel zeggen: *Eene conditio sine qua non.*)

Vr. 13. Wat is dan het onderscheid tusschen het Verbond der Werken en het Genadeverbond?

Ant. Het Genadeverbond komt wel in eenige opzichten overeen met het Verbond der Werken, maar in vele opzichten is het zeer verschillend.

Van beide kan gezegd worden: God is de insteller. Ook zijn hier dezelfde partijen, God en de mensch. De heerlijkheid Gods is het oogmerk zoowel in het eene als in het andere, en evenzoo in beide, als ondergeschikt einde, belooft het eeuwige leven. Maar de verscheidenheid in andere opzichten is groot:

1. In het Werkverbond wordt God aangemerkt als Schepper en Heer; in het Genadeverbond als een verzoend God en Vader.

2. In het eerste was geen Middelaar, in het tweede is Christus onze Middelaar.

3. In het eerste verschijnt de mensch in zijne onschuld en onnoozelheid, in het tweede als een strafwaardige zondaar.

4. Het eerste had zijne vastigheid in de gehoorzaamheid van den mensch, het tweede heeft zijne vastigheid in den zoendood des Middelaars, onzen Heere Jezus Christus.

5. In het eerste werlt, op gehoorzaamheid, het leven en de gelukzaligheid beloofd, in het tweede wordt beloofd verlossing en zaligheid uit *genade*.

6. In het eerste zoude de mensch dus door zijne werken rechtvaardig voor God geweest zijn, in het tweede wordt hij gerechtvaardigd door de *gerechtigheid* van Christus, den Borg des Verbonds.

7. In het eerste waren alle menschen oegrepen, in het tweede, alleen de geloovigen.

BETRACHTING.

Vr. 14. Wat zoudt gij ter betrachting opmerken?

Ant. Dat het zeker waar is, wat de H. Schrift zegt, Ps. 144: 15, *Welgelukzalig is het volk, dien het alzo gaat; welgelukzalig is het volk, diens God de Heere is.* En Ps. 31: 20, *O, hoe groot is uw goed, dat Gij gelegd hebt voor degenen die U vrezen; dat Gij gewrocht hebt voor degenen die op U betrouwen, in de tegenwoordigheid der menschen-kinderen.*

Vr. 15. Wat staat den zoodanigen te doen?

Ant. Hun betaamt de hoogste en innigste dankbaarheid voor die groote en vrije genade Gods, Rom. 12: 1, *Ik bid u dan broeders, door de ontfemingen Gods, dat gij uwe lichamen stelt tot eene levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, welke is uw redelijke godsdienst.* En, om zichzelf steeds meer en meer van die genade te verzekeren, hebben zij zich te gedragen naar de opwekking van den apostel Petrus, 2 Petr. 1: 4-8, *En gij, tot hetzelfde ook alle marstigheid toebrengende, voegt bij uwe geloof denkf, en bij de denkf kennis, en bij de kennis matigheid, en bij de matigheid lijszaamheid, en bij de lijszaamheid godzaligheid, en bij de godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde jegens allen. Want zoo deze dingen bij u zijn, en in u overvloedig zijn, zij zullen u niet ledig noch onvruchtbaar laten in de kennis onzes Heeren Jezus Christus.* En vers 10, *Daarom, broeders, benaastigt u te meer om uwe roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult gij nimmermeer struikelen.*

Vr. 16. En wat zoudt gij raden aan allen, die nog leven buiten deze heerlijke en gelukzalige verbondsgemeenschap?

Ant. Ik zou allen ernstig raden en vermanen te gelooven volgens de H. Schrift, dat wij allen in en met Adam, ons aller stamhoofd, gevallen zijn, en deswege onderworpen zijn aan Gods rechtvaardigen toorn, gevolgelijk eeuwig moeten verloren gaan, tenzij wij ons bekeeren en ootmoedig geloovig overgaan in het Verbond der genade.

Vr. 17. Staat de toegang tot het Genadeverbond dan voor elk mensch open?

Ant. O ja, hiernaan behoeft geen zondaar te twijfelen. Hij leze maar met belangstelling Gods woord, en met name Jes. 45 : 22; Ezech. 33 : 11; Joh. 3 : 36, en 2 Kor. 5 : 19, 20, zoo zal hij moeten erkennen, dat de weg door het Evangelie is ontsloten en open staat voor elk die zich bekeert. Dus niet *in het komen* tot den Heere, maar *in het wegblijven* is de twijfel—neen niet slechts twijfel—maar gevaar—wat zeg ik gevaar? ja het eeuwig ongeluk!

Daarom, o zondaars! haast u om uws levens wil. Geloof van harte uwen verloren toestand en geloof even zoo zeker Gods genade en neemt toevlucht tot dezelve, en uwe ziel zal leven, ja eeuwig leven!

En—waarom zoudt gij sterven en eeuwig verloren gaan?

HET EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK

OVER

DE ROEPING.

Vr. 1. Wat zouden wij nu het geschikt kunnen behandelen?

Ant. Na de beschouwing van het Genadeverbond dienen wij te overwegen *de manier*, op welke de zondaar in dat verbond overgaat en *welke weldden* hij daardoor verkrijgt.

Vr. 2. *Hoe* noemt de H. Schrift *de manier*, op welke de zondaar in dat verbond overgaat?

Ant. Met verschillende bewoordingen, die soms elk op zichzelf den geheelen overgang te kennen geven; maar ook soms iets bijzonders van dien overgang uitdrukken. En die dus te zamen geroegd, voorstellen de geheele gelukkige verandering van den zondaar, bij aanvang en bij voortgang tot zijne geheele volmaking in de vreeze Gods.

Vr. 3. Welke zijn dan de meest gebruikelijke bewoordingen, die de H. Schrift gebruikt, om den gelukkigen overgang van den zondaar in dat verbond voor te stellen?

Ant. Behalve vele oneigenlijke spreekmanieren, zijn de meest eigenlijke bewoordingen: *Roeping*, *Wedergeboorte*, *Geloof* en *Bekeering*.

Vr. 4. Geven deze *onderscheidene* woorden te kennen, dat het een op het ander volgt met tusschenruimte van tijd?

Ant. Neen, maar omdat wij niet *alles te gelijk* kunnen beschouwen, laten wij ze in de onderwijzing der godgeleerdheid op elkander volgen.

Anders wordt ook wel door één woord van de vier